

Урок української мови у 8 класі

**«Яскрава зіронька Марусі
Богуславки на небосхилі нашої
минушини. Узгоджені та
неузгоджені означення»**

**Вчитель української мови та літератури
Маус І.М.**

2016 р.

Тема уроку: Означення узгоджені та неузгоджені

Мета уроку: ознайомити учнів з поняттям про узгоджені та неузгоджені означення; сформувані загальнопізнавальні вміння знаходити узгоджені та неузгоджені означення в реченнях, з'ясовувати їх стилістичну роль у тексті; вчитися доцільно використовувати означення у мовленні; розвивати уяву, фантазію, творчі вміння складати портрет з використанням узгоджених та неузгоджених означень; плекати почуття патріотизму через усвідомлення душевної краси і сили наших предків; виховувати почуття поваги до минулого.

Обладнання: проектор, слайдові презентації, репродукції картин Деревуса М. Г. «Маруся Богуславка» та Айвазовського «Серед хвиль», «Дев'ятий вал», ілюстрації до творів про Марусю Богуславку, світлини пам'ятника Марусі у Богуславі, фрагмент мультфільму «Маруся Богуславка», учнівські повідомлення, аудіозапис звучання бандури, аудіозапис штормового моря, тексти завдань, інструкційні картки, підручники.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Міжпредметні зв'язки: українська література, образотворче мистецтво, музика.

Випереджальні завдання: підготувати презентацію на тему: «Означення»;

підготувати повідомлення про Марусю Богуславку;

виконати словникову роботу (*чадра, Маруся*).

Епіграфи уроку:

Хто не знає свого минулого,

Той не вартий майбутнього.

Хто не відає про славу своїх предків

Той не вартий пошани.

Максим Рильський

Не журись, коли недоля
В край чужий тебе закине!
Рідний край у тебе в серці,
Поки спогад ще не гине.
Не журись, немарно пройдуть
Сії сльози й тяжка мука;
Рідний край щиріш любити
Научає нас розлука.

Леся Українка

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності(слайд 1)

Від дня народження і до останньої хвилини

Є мить прекрасна – це життя людини.

По-різному йдемо життєвим шляхом:

Хтось пролітає непомітним сірим птахом,

Комусь доводиться пливти за течією,

А хтось горить яскравою зорею...

Учитель. І ось сьогодні, щоб зустрітися з такою яскравою зорею ми з вами, шановні восьмикласники, під чарівні звуки бандури доторкнемось до героїчного і, водночас, трагічного минулого нашого народу, бо «хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього...»

Йдучи на урок, я зустріла незвичайну дівчину. Вона була в чадрі, такій, під якою колись ховали своє обличчя турчанки, але видалась мені слов'янкою. Вона передала мені таке послання:

... я – Маруся. Я – із Богуслава.

У мене є непродана душа.

Словникова робота.

- Пояснити значення слова **чадра**.

- Пояснити походження та значення імені **Маруся**.

- Діти, а чи знаєте ви цю дівчину Марусю?(Маруся з народної думи «Маруся Богуславка»)

Ви отримали випереджальне завдання підготувати повідомлення про неї. Перед вами інструкційні картки, уважно слідкуйте за етапами роботи і заповнюйте їх.

(Учень розповідає відомості про персонажа (слайд 5).

Учитель. Оскільки в нас урок української мови, мене зацікавило речення з отриманого послання:

У мене є непродана душа.

Пропоную вам пригадати вивчені члени речення і визначити їх. Яким членом є слово *непродана*? Вірно, це означення.

II. Оголошення теми і мети уроку

Учитель. Як ви вважаєте, які завдання ми поставимо сьогодні перед собою?(відповіді учнів) Так, на уроці ми дізнаємося, які означення слід вважати узгодженими та неузгодженими, навчимося відрізняти узгоджені означення від неузгоджених; будемо розвивати творчі вміння використовувати узгоджені та неузгоджені означення. Вивчати мовну тему я запрошую вас до мистецької світлиці, де спробуємо стати юними майстрами слова та пензля і запалимо яскраву зіроньку Марусі Богуславки на небосхилі нашої минувшини, створивши власний портрет дівчини-бранки.

III. Сприймання і усвідомлення учнями нового матеріалу

Учитель. Першим етапом нашої роботи буде перегляд презентації про означення як другорядний член речення, яку заздалегідь підготував ваш однокласник.

(Перегляд учнівської презентації)

Проблемне запитання:

Чим відрізняються узгоджені означення від неузгоджених?

«Плутанка»

Дати відповідь на це питання ми зможемо,попрацювавши в парах і заповнивши таблицю «Узгоджені та неузгоджені означення» запропонованими реченнями, які сплутались між собою. Розпутавши речення, ми отримаємо уяву про часи, в які жила Маруся Богуславка (слайд 6)

Узгоджені означення	Неузгоджені означення

Матеріал для розподільчої роботи:

1. Багату українську землю спустошували нищівні набіги татар.
2. Невольники у темницях тридцять років не бачили проміння сонця.
3. Козацьку бунтівливу вдачу нам лишили предки з давнини.

4. У кам'яних холодних мурах тримали ординці невольників.
5. Темниця для бранців звідусіль оточена мурами.
6. Вродливі українські дівчата були найціннішою здобиччю татар.

Учитель. Тож в який час жила славна дівчина з Богуслава? Чи допоможуть нам ці відомості у створенні її портрета? Чим саме?

Отже, щоб зобразити будь-яку особу, нам потрібно знати в який час вона жила. А чи треба нам відомості про вчинки героїні?

Фізкультхвилинка

За який вчинок уславлюють Марусю Богуславку?

(За те, що випустила з турецької неволі сімсот невольників.)

Пропоную вам уявити себе невольниками, яким потрібно якнайшвидше відпливти від турецьких берегів. Як на біду, яничари не лишили весел біля човнів і вам прийдеться чимдуж гребти руками, щоб дістатися рідних берегів. А ваш човен протікає і вам треба вичерпати воду долонями, аби врятуватися від загибелі. Покажіть свою жагу до волі під такі бурхливі звуки штормового моря. (слайд 7)

Стилістичний експеримент

(слайд 8)

Вилучіть з тексту означення. Чи змінився його зміст? З якою метою вживаються означення в писемному та усному мовленні? Чи потрібні вони художнику у його творчості?

Народна героїня Маруся Богуславка, оспівана у фольклорі та літературі. Вона є прикладом мужньої та слабкої жінки водночас. Бранка із Богуслава справжній патріот рідної землі, щиро вболіває за долю українського краю, але в силу обставин залишається далеко за його межами, плекаючи надію на краще майбутнє своє та свого народу.

Робота в групах

Учитель. Ми зробили висновок, що означення надзвичайно важливі у роботі художника. Вони допомагають не лише зобразити зовнішність, а й розкрити внутрішній світ героя. На ваших столах лежать інструкційні карти для роботи над створенням портрета. Ознайомтеся зі своїм завданням, а виконувати ви його будете після перегляду мультфільму «Маруся Богуславка»(слайд 9)

Учні добирають означення, які розкривають

I група – одяг головної героїні;

II група – вираз її обличчя й очей;

III група – внутрішній стан героїні.

Під час презентації учнями однієї групи дібраної лексики інші заповнюють інструкційні карти.

IV. Закріплення знань, умінь і навичок

Творча робота

Учитель. Сьогодні ми, як справжні художники, добирали матеріал для створення словесного портрету Марусі Богуславки. І ось тепер я пропоную вам творчу роботу на тему «Яка ж ти, дівчино з Богуслава?» Щоб ваш портрет вийшов повним і цікавим, використовуйте дібрані означення.

(учні виконують роботу у зошитах, заздалегідь підготовлена учениця працює за мольбертом)

Учні зачитують свої твори і роблять висновок, як означення допомогли їм у роботі над портретом.

Учитель. Ось такою постала у вашій уяві оспівана у народній творчості дівчина з Богуслава. А якою ж побачила ту таємничу дівчину із непроданою душею, яку я зустріла перед уроком, наша художниця? (учениця показує свою роботу)

А тепер поглянемо на наші епіграфи до уроку і скажемо, чи потрібно нам знати своє минуле, чому воно нас вчить? Свої

відповіді запишіть на кольорових пелюстках, обравши той колір, який найточніше передає ваші враження, отримані під час уроку і складіть квітку для героїні нашого уроку. (Слайд зі значенням кольорів)

V. Підсумки уроку

Як ви розумієте слова Лесі Українки з епіграфу до уроку?

Чи досягли ми поставленої мети?

Сенкан до теми «Означення»

VI. Самооцінювання й оцінювання

Учні оцінюють себе за допомогою карток самооцінювання, вчитель оцінює кольоровими кленовими листочками.

VII. Домашнє завдання

Вивчити теоретичний матеріал про означення за підручником, написати мініатюру « Патріотом кожен стати народжений»

Заключне слово вчителя

Ми з вами сьогодні доторкнулись до минулого, розкрили одну з його таємниць, засвітили ще одну зіроньку на небосхилі нашої історії, тож крокуйте по життю і пам'ятайте, що (слайд 10)

Людське безсмертя з роду і до роду

Увись росте з коріння родоводу,

І тільки той, у кого серце чуле,

Хто знає, береже минуле

І вміє шанувать сучасне, -

Лиш той майбутнє

Вивершить прекрасне.

Л. Гавриленко

Лист самооцінювання

Прізвище, ім'я _____

Оцініть себе за такими критеріями від 1 до 12 балів.

1. Ви брали активну участь у роботі класу _____.

2. Ви вносили вдалі пропозиції _____.

3. Ви висловлювали власні думки _____.

4. Ви надавали підтримку іншим учням _____.

5. Ви підготували до уроку цікавий матеріал _____.

6. Ви брали активну участь у роботі групи _____.

Оцінка _____

Лист самооцінювання

Прізвище, ім'я _____

Оцініть себе за такими критеріями від 1 до 12 балів.

1. Ви брали активну участь у роботі класу _____.

2. Ви вносили вдалі пропозиції _____.

3. Ви висловлювали власні думки _____.

4. Ви надавали підтримку іншим учням _____.

5. Ви підготували до уроку цікавий матеріал _____.

6. Ви брали активну участь у роботі групи _____.

Оцінка _____

Інструкційна карта

Відомості про Марусю Богуславку

В який час жила дівчина-полонянка?

Робота в групах:

I група добирає означення, якими можна описати одяг героїні

II група добирає означення для виразу обличчя та очей дівчини

III група добирає означення для характеристики внутрішнього стану Марусі

Узгоджені означення	Неузгоджені означення

Матеріал для розподільчої роботи:

1. Багату українську землю спустошували нищівні набіги татар.
2. Невольники у темницях тридцять років не бачили проміння сонця.
3. Козацьку бунтівливу вдачу нам лишили предки з давнини.
4. У кам'яних холодних мурах тримали ординці невольників.
5. Темниця для бранців звідусіль оточена мурами.
6. Вродливі українські дівчата були найціннішою здобиччю татар.

Стилістичний експеримент

Вилучіть з тексту означення. Чи змінився його зміст? З якою метою вживаються означення в писемному та усному мовленні? Чи потрібні вони художнику у його творчості?

Народна героїня Маруся Богуславка, оспівана у фольклорі та літературі. Вона є прикладом мужньої та слабкої жінки водночас. Бранка із Богуслава справжній патріот рідної землі, щиро вболіває за долю українського краю, але в силу обставин залишається далеко за його межами, плекаючи надію на краще майбутнє своє та свого народу.